

YOSHLARDA HARBIY VATANPARVARLIK TUYG‘USINI SHAKLLANTIRISHNING MILLIY VA HALQARO HUQUQIY ASOSLARI HAMDA IJTIMOY-PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI

Sirliyev Erkin Nazarovich

O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti “Harbiy vatanparvarlik, ma’naviy-ma’rifiy tarbiya va yoshlar bilan ijtimoiy ishlash” kafedrasida dotsenti psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.04.2.051>

Annotatsiya. Mazkur maqola yoshlarda harbiy vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirishning milliy va halqaro huquqiy asoslari hamda ijtimoiy-psixologik mexanizmlarini o‘rganishga zamin yaratadi.

Kalit so‘zlar: vatanparvarlik, harbiy vatanparvarlik, milliy g‘oya, konseptual g‘oya, milliy mafkura, yuksak hislar, praksik hislar, empatiya, simpatiya, ijtimoiy-psixologiya.

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ НАЦИОНАЛЬНО-МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЧУВСТВА ВОЕННОГО ПАТРИОТИЗМА СРЕДИ МОЛОДЁЖИ

Сирлиева Эркина Назаровича

Доцент кафедры Военного патриотизма, духовно-просветительского воспитания и социальной работы с молодёжью Университета общественной безопасности Республики Узбекистан, доктор философии по психологическим наукам (PhD)

Аннотация. Данная статья является основой для изучения национальных и международных правовых основ и социально-психологических механизмов формирования чувства военного патриотизма у молодежи.

Ключевые слова: патриотизм, военный патриотизм, национальная идея, концептуальная идея, национальная идеология, возвышенные чувства, практические чувства, эмоции, симпатия, социальная психология.

NASHIONAL AND INTERNATIONAL LEGAL BASES AND SOCIO-PSYCHOLOGICAL BASES AND BASES OF FORMING MILITARY PATRIOTISM IN YOUNG PEOPLE

Sirliyev Erkin Nazarovich

University of Public safety of the Republic of Uzbekistan Doctor of philosophy in psychological sciences of the Department of Social work with youth on military patriotism and moral education

Annotation. This article provides the basis for the study of the national and international legal foundations and socio-psychological mechanisms of the formation of a sense of military patriotism in young people.

Key words: patriotism, military patriotism, national idea, conceptual idea, national ideology, sublime senses, praxic senses, empathy, sympathy, socio-psychology.

Dolzarbligi. Jahon afkor ommasini insoniyatning kelajakdagi barqaror taraqqiyoti va davlatchilik tizimini ta’minlash uchun yoshlarda harbiy vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirish muammosi jiddiy tashvishga solmoqda. Shu sababdan jahon psixolog olimlari, yoshlarda vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirish masalasini ijtimoiy-psixologik hodisa sifatida baholab, shaxsda ushbu tuyg‘uni takomillashtirish ruhiy tarbiyalash, jismoniy va psixologik tayyorlash, shaxs ijtimoiy muhitini hamda halqlar o‘rtasidagi o‘zaro ijobiy munosabatlarni yaxshilash

va eng asosiysi ijtimoiy-psixologik mexanizmlarini ilmiy-nazariy jihatdan o'rganish ob'ekti sifatida e'tibor qaratib kelishmoqda. Shuningdek, yoshlarda vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish orqali ularda vatanga fidoyilik hamda millatga sadoqatlik kabi shaxsiy sifatlarini takomillashtirish borasida juda katta halqaro tashkilotlar o'zlarining yuridik xujjatlarini qabul qilishmoqda. Jumladan, BMT dunyo vijdoni nomini olgan Xalqaro bolalarni himoya qilish tashkiloti YUNISEF tomonidan "yoshlarga oid salomatlik va ovqatlanish, bolalarni himoya qilish, iqtisodiyot va ijtimoiy siyosat, ta'lim hamda favqulotda vaziyatlar masalalariga alohida urg'u berilgan.[7]

Hozirda dunyo miqiyosida yoshlarda harbiy vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish, millatga sadoqat va shaxsga xos ijobiy sifatlarni takomillashtirish har qanday davlat ta'lim-tarbiya tizimi oldidagi ustuvor vazifa bo'lib qolmoqda. Mazkur vazifani bajarish va yordam berishga yo'naltirilgan zamonaviy psixologik tadqiqotlarda yuksak darajadagi vatanparvarlik muammosi asosan shaxsiy va jismoniy sifatlarni nuqtai nazaridan, ya'ni jamiyat va davlat tomonidan qabul qilingan hamda ijtimoiylashuv institutlari orqali translyatsiya etiluvchi tartib qoidalarga rioya qilinishi yoki ularni buzilishi bilan bog'lagan holda o'rganilmoqda. Shu bilan birga, zamonaviy tadqiqotlar natijalari ijtimoiy-psixologik me'yorlarning regulativ funksiyasini e'tirof etgan holda, xulq-avtorda chinakam tartib va tizimlilikka faqat odamning mardligi, o'z-o'zini nazorat qila olishi, shaxsiy xususiyatlari hamda jismoniy-ruhiy tayyorgarligi hisobiga erishish mumkinligini tasdiqlamoqda. Ushbu o'ta muhim shaxs sifatlari genezisi va rivojlanishida asosiy omillardan biri vatanparvarlik tuyg'usidir. Vatanparvarlik tuyg'usining shaxs tartibli xulq-atvorini ta'minlovchi muhim ichki omili ekanligi sababli jahonda uni chuqur tadqiq etishga dolzarb ilmiy-amaliy masala sifatida yondashilmoqda.

Mamlakatimiz eng yangi tarixida amalga oshirilayotgan keng ko'lamdagi ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar muvaffaqiyati ko'p jihatdan yoshlarning vatanparvarlik tuyg'usi bilan bog'liq bo'lishini anglagan holda, ular har tomonlama barkamol shaxs bo'lib shakllanishi uchun zarur barcha shart-sharoitlarni yaratishga davlat siyosatidagi ustuvor yo'nalish sifatida qaralmoqda. "...yoshlarda vatanparvarlik, fuqorolik tuyg'usi, bag'rikenglik, qonunlarga, umuminsoniy qadriyatlariga hurmat ruhida, zararli ta'sirlarga va oqimlarga qarshi tura oladigan, hayotga bo'lgan qat'iy ishonch va qarshilarga ega shaxs sifatida tarbiyalash" ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilanadi.[2] Ushbu yo'nalishlardagi kompleks vazifalar ijrosini ta'minlash doirasida yoshlarni harbiy vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirishning ijtimoiy-psixologik mexanizmlari tahlili ilmiy tadqiqotlarni chuqurlashtirishga qaratilgan yangicha amliy-nazariy yechimlarni topish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

O'rganilganlik holati. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-son Farmonining "Yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirish" 4.5-bandida jismonan sog'lom, ruhan va aqlan rivojlangan, mustaqil fikrlaydigan, Vatanga sodiq, qat'iy hayotiy nuqtai nazarga ega yoshlarni tarbiyalash, demokratik islohotlarni chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish jarayonida ularning ijtimoiy faolligini oshirish kerakligi to'g'risida alohida keltirib o'tilgan bo'lsa, 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini "Xalq bilan muloqot va inson manfaatlarini yili"da amalga oshirishga oid Davlat Dasturida "Biz Vatanga tayanchimiz", "Bizning eng katta tayanchimiz va suyanchimiz, hal qiluvchi kuchimiz yoshlar" degan shiorlar ostida aksiyalar va Vatanimiz ravnaqini ta'minlashda yoshlarning mas'uliyatini oshirishga qaratilgan "Eng buyuk jasorat – ma'naviy jasoratdir" mavzuida davra suhbatlarini o'tkazib borish kerakligi to'g'risida alohida keltirib o'tilgan.[1]

2022 yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022-2026-yillargamo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"ning 71-maqсадida ezgulik va insonparvarlik tamoyiliga asoslangan "Harakatlar strategiyasidan – taraqqiyot strategiyasi sari" g'oyasini keng targ'ib etish orqali jamiyatda sog'lom dunyoqarash va bunyodkorlikni umummilliy harakatga aylantirish

yuzasidan: “Yangi O‘zbekiston – ma’rifatli jamiyat” konsepsiyasini amalga oshirish; “Yoshlar – Yangi O‘zbekiston bunyodkorlari” shiori ostida “Yangi O‘zbekiston – Uchinchi Renessans” g‘oyasining ro‘yobga chiqarilishini ta’minlash; Hududlarda “Jaholatga qarshi ma’rifat” g‘oyasi asosida ijtimoiy-ma’naviy muhitni yanada yaxshilash; Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash tadbirlarini yanada kuchaytirish kerakligi to‘g‘risida to‘xtalib o‘tilgan. Shu bilan birgalikda O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarida axloqiy-ruhiy ta’minotni va harbiy psixologlar institutini yanada takomillashtirish hamda harbiy xizmatchilarning jangovar ruhiyatini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlarni belgilash masalalariga alohida e’tibor qaratilgan. [2]

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 11-sentabrdagi “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risidagi PF-158-son Farmoni 1.4-bandida “Yoshlarga oid davlat siyosati va sportga yo‘nalishidagi islohatlar” yo‘nalishida yoshlarning intellektual salohiyatini oshirish, ularning ilmiy faoliyatini rag‘batlantirish, jismoniy tarbiya va sport bilan shug‘ullanadigan yoshlar qamrovini kegaytirish hamda Mamlakatimiz xavfsizligi va mudofaa salohiyatini kuchaytirish bo‘yicha islohotlar deb nomlangan 5.2.-bandida “Yuqori malakali harbiy kadrlarni tayyorlash tizimini muntazam ravishda takomillashtirib borish, o‘quv jarayonlariga harbiy tayyorgarlikning zamonaviy usullarini keng joriy etish” masalalariga alohida e’tibor berilgan.[3] Mazkur Farmon, Qaror va Dasturlar asosida O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023 yil 29 iyundagi 267-sonli “Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash ishlari samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarorida yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga doir ishlar samaradorligini oshirish va faollashtirish, bu boradagi ta’lim-tarbiyaviy ishlarga mamlakatimiz fuqarolarini, davlat va nodavlat notijorat tashkilotlarini hamda fuqarolik jamiyatining boshqa institutlarini yanada faol jalb etish va yoshlar ongiga vatanparvarlik, mardlik tuyg‘ularini singdirish maqsadida quyidagi vazifalarni belgilab olingan: yoshlarni milliy g‘oya va Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash, ularning qalbi va ongiga Vatan himoyasi sharafli va muqaddas burch ekanini chuqur singdirish; qadimiy tariximiz va madaniyatimiz, jonajon Vatanimizning mustaqilligi va ravnaqi yo‘lida fidokorona kurashgan milliy qahramonlarimiz bilan faxrlanish, ularga munosib bo‘lish tuyg‘usini shakllantirish, milliy armiyamizning qudrati va salohiyatiga bo‘lgan ishonchni kuchaytirish; milliy armiyamizga jismonan baquvvat va ma’nan yetuk yoshlar zarurligi, harbiy xizmat har bir O‘zbekiston fuqarosi uchun muqaddas burch ekanini haqidagi tushunchani hamda bu boradagi nazariy-amaliy ko‘nikmalarni mustahkamlash; yoshlarda yon-atrofmiz va jahonda ro‘y berayotgan siyosiy-ijtimoiy jarayonlarga milliy manfaatlarimizdan kelib chiqqan holda yondashish ko‘nikmalarini, turli ichki va tashqi tahdidlarga qarshi mafkuraviy immunitetni shakllantirish; har qanday murakkab vaziyatlarda tezkor va mustaqil qaror qabul qilish, zamonaviy harbiy-texnika vositalaridan samarali foydalanish malakasiga ega yoshlarni tarbiyalash; O‘zbekiston manfaatlarini nafaqat harbiy sohada, balki hayotning barcha jabhalarida himoya qilishga tayyor turish, yurt uchun fidoyi bo‘lish – bu bugungi kun talabi ekanini hayotiy misollar va ta’sirchan vositalar orqali yoshlar ongiga singdirib borish masalasi ilgari surilgan.[4]

Yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash muammosi bugungi kunda dunyo hamjamiyatida o‘zining ijtimoiy, iqtisodiy va harbiy salohiyati yuqori bo‘lgan MDH hamda xorijiy davlatlarda ham alohida me’yoriy-huquqiy jihatdan tartibga solinganligini ko‘rishimiz mumkin. Jumladan, Rossiya Federatsiyasida rus yoshlarini harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga qaratilgan qonunlar majmuasi davlat siyosatining asosiy mazmunini tashkil etib, konseptual va tizimli ravishda belgilanganligini ko‘rishimiz mumkin. Rossiya Federatsiyasi “Ta’lim to‘g‘risidagi” qonunlarda ham shaxsiy rivojlanish bilan birgalikda jamiyatda qadriyat sifatida shakllangan fuqarolik, vatanparvarlik, Vatan himoyachilari va qahramonlarining xotirasiga hurmat, mehnatkash va keksa avlod o‘rtasida o‘zaro hurmat tuyg‘usi hamda ko‘p

millatli xalqlarining madaniy merosi va an'alariga ehtirom ko'rsatish ruhida tarbiyalash masalasiga alohida e'tibor qaratilgan.[5]

Fuqarolarning harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi to'g'risida "Harbiy burch va harbiy xizmat to'g'risida"gi qonunining 14-moddasida keltirilgan. Ushbu moddada, qonun ijrochilari va tashkilotlarning mansabdor shaxslari fuqarolarni harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi bo'yicha ishlarni tizimli ravishda olib borishlari shartligi, Rossiya Federatsiyasi Qurolli kuchlarining tarkibigi qabul qilish jarayonida harbiy-amaliy tayyorgarligini aniqlashning asosiy mezon sifatida jismoniy va ruhiy tayyorgarligini o'rganish uchun maxsus komissiyadan o'tkazilishi, fuqarolarning harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash yuzasidan iqtisodiy moliyalashtirish davlat budjeti, shuningdek boshqa budjet va budjetdan tashqari mablag'lar hisobidan amalga oshirilishi ko'rsatib o'tilgan.[6]

AQSHda yoshlarda vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish masalasiga juda katta e'tibor qaratiladi. Chikago universitetining tadqiqotlariga ko'ra Amerika halqi milliy g'ururi Venesueladan keyin ikkinchi o'rinda turishi aniqlangan. Amerikada vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish kichik maktab yoshi davridan ta'lim va tarbiya maskanlarida olib boriladi. Amerika yoshlari boshqa davlat yoshlaridan farqli o'laroq dars mashg'ulotlarini davlat madhiyasi va Vatanga qasamyod qilish bilan boshlaydi. Maktabda yoshlarni "Amerika haq, chunki u haq" g'oyasini singdirish va milliy bayramlar, jumladan, 4-iyul mustaqillik kuni, 12-oktabr Amerika kashf qilingan kun (Kolumb kuni), noyabr oyida "Shukronalik kuni", 11-noyabr kuni Amerika uchun kurashgan shaxslarni yod olish kuni munosabati bilan paratlar ko'tarinki ruhda o'tkazilishi ularda o'z davlati va millatga nisbatan vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirishga zamin yaratadi.[8] Yuqorida qayd etilgan barcha chora-tadbirlar AQSh me'yoriy-huquqiy normalarida o'z aksini topgan.

Xitoyda vatanparvarlik tarbiyasiga juda katta e'tibor qaratiladi. Xitoyda vatanparvarlik tuyg'usi shakllanishi ularning avloddan-avlodga o'tib kelayotgan qadimgi tarixi va bir tomondan jamoaviy mehnat qilish, ikkinchi tomondan milliy psixologik fazilatlar (qat'iy intizom, shaxsning jamoaga nisbatan yuqori darajadagi bog'liqligi, shaxsning o'ziga xos tabiati, hamdardlik) hamda qadriyatlar bilan bog'liq. Bu mamlakatda vatanparvarlik yangilangan Xitoy mintaqalari va xalqini birlashtirgan va siyosiy to'ntarishning barcha qiyinchiliklarini yengishga yordam bergan yuqori darajadagi jamoaviy jipslik bilan taqqoslanadi. Vatanga muhabbat, hokimiyatga sodiqlik va ishonch Xitoy jamiyatining o'zgaras qadriyatlaridir.[8] Xitoy Xalq Respublikasining asosiy huquqiy hujjati – Xitoy Xalq Respublikasi Konstitutsiyasida (24-modda) shunday deyilgan: "Davlat Vatanga, xalqqa, mehnatga, fanga, sotsializmga muhabbat bilan ajralib turadigan, vatanparvarlik, kollektivizm va internatsionalizm, kommunizm, xalq orasida dialektik va tarixiy materializmga asoslangan ta'limni amalga oshiradigan jamoat axloqini anglatadi".[9]

Qiyosiy tahlil: Yuqorida yoshlarda harbiy vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish yuzasidan O'zbekiston, Rossiya Federatsiyasi, Amerika Qo'shma Shtatlari hamda Xitoy Xalq Respublikasi me'yoriy-huquqiy normalarini o'rganilganlik holati yuzasidan quyidagicha qiyosiy tahlil qilishimiz mumkin.

1-jadval

Yoshlarda harbiy vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirishning milliy va halqaro tahliliy ko'rinishi

AQSH:	XXR:	RF:	O'zbekiston:
yoshligidan milliy davlat ramzlariga hurmat va Vatanga qasamyod qilish; "Amerika haq, chunki u haq" g'oyasini singdirish; milliy bayramlarni ko'tarinki ruhda nishonlash.	yoshlarga Xitoy tarixini o'rgatish; jamoaviy mehnat qilish ijtimoiy psixologik muhitni yaratish; qat'iy intizom va jamoaviy empatiyani shakllantirish.	yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga konseptual tizini yaratish; vatanparvarlik tuyg'usini ta'lim orqali ta'minlash; vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga jamiyatning barcha a'zolarini jalb etish.	yoshlarni milliy g'oya va Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash; Vatan himoyasi sharaflari va muqaddas burch ekanini chuqur singdirish; milliy qahramonlarimiz bilan faxrlanish tuyg'usini shakllantirish.

Yuqoridagi o‘rganilgan ilmiy-nazariy natijalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, har bir davlat o‘z mustaqilligi va halqaro reytingini yaxshilashda yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash va me‘yoriy-huquqiy jihatdan asoslash hamda ijtimoiy-psixologik mexanizmlarini aniqlash orqali erishish mumkinligini anglaydi. AQSHda yoshlarga “Amerika haq, chunki u haq” mazmunidagi egosentirik g‘oyani singdirish bilan birgalikda yoshligidan davlat ramzlariga hurmat va Vatanga qasamyod qilish, Xitoy xalq respublikasida jamoaviy mehnat qilish, ijobiy ijtimoiy-psixologik muhitini yaratish, qat’iy intizom va jamoaviy empatiyani shakllantirish, Rossiya Federatsiyasida esa, yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning konseptual tizini yaratish orqali erishish mumkinligi to‘g‘risidagi me‘yoriy-huquqiy asoslar va bir qator ijtimoiy-psixologik mexanizmlarini ko‘rish mumkin.

Xulosa sifatida shuni alohida ta’kidlash mumkinki, barcha ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy jihatdan rivojlangan davlatlar qatorida Yangi O‘zbekiston o‘z taraqqiyot yo‘lini yaratish bilan birgalikda jahon reytinglarida o‘zining o‘rnini topish uchun birinchi navbatda yoshlarda harbiy vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirmasdan turib erishib bo‘lmaydi. Vatanparvar insonlarni tarbiyalashda xalqimizning tarixiy va milliy merosi hamda qadriyatlarini katta ahamiyatga ega. Shu sababli tarixiy va milliy merosni asrab-avaylash, yoshlarda harbiy vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirishning ijtimoiy-psixologik mexanizmlarini ilmiy-nazariy jihatdan tadqiq etish, o‘rganish va kelajak avlodlarga qoldirish davlatimiz siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri desak mubolag‘a bo‘lmaydi.

O‘rganilgan ilmiy-nazariy tadqiqotlar va me‘yoriy-huquqiy xujjatlarning qiyosiy tahlili natijalari asosida quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

- davlatimiz tomonidan yoshlarda harbiy vatanparvarlik tuyg‘usini shallantirishga qaratilgan Farmonlar, Qarorlar va Davlat dasturlarining ijorisini ta’minlash;
- yoshlarni milliy g‘oya va Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash, ularning qalbi va ongiga Vatan himoyasi sharaflari va muqaddas burch ekanini chuqur singdirish;
- jonajon Vatanimizning mustaqilligi va ravnaqi yo‘lida fidokorona kurashgan milliy qahramonlarimiz bilan faxrlanish, ularga munosib bo‘lish tuyg‘usini shakllantirish;
- yoshlarda jamoaviy mehnat qilish ijtimoiy psixologik muhitini yaratish, qat’iy intizom va jamoaviy empatiyani shakllantirish kabi ijtimoiy-psixologik mexanizmlarni takomillashtirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7-fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-4947-son Farmoni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28-yanvardagi “2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-60-son Farmoni.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 11-sentabrdagi “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risidagi PF-158-son Farmoni.
4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023 yil 29 iyundagi “Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash ishlari samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 267-son Qarori.
5. Российская Федерация. Законы. Об образовании в Российской Федерации: Федер. закон № 273-ФЗ //Консультант Плюс: правовая база: [сайт]., 2022: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_140174/ (дата обращения: 09.09.2021).
6. Российская Федерация. Законы. О воинской обязанности и военной службе: Федер. закон № 53-ФЗ (ред. от 26.05.2021)
7. Alimov N. Dunyo vijdoni YUNISEF tashkiloti 73 yoshda. Daryo. Uz. 12.12.2019, 14:45
8. Данилева Н.Л. Патриотические воспитания школьников: из зарубежного опыта. Народная образования. 2010., №-4. 204 с.
9. Конституция Китайской Народной Республики, принята в 1982 г. с изм. От 2004 г. (перевод с кит. яз.). [Электронный ресурс]: (дата обращения: 22.09.2016).